

Yayın Adı Bloomberg Businessweek Türkiye
Referans No 41792254
Renk Renkli

Yayın Tarihi 05.10.2014
Etki Tarafsız
STxCM 141,11

Küpür Sayfa 1
Tiraj 17500
Sayfa 46

RAPORLARIN

ÖTESİ

46

Avrupa Komisyonu'nun
Türkiye ilerleme raporları
temel işlevini yerine
getirmekten uzaklaşıyor.
Raporların üyelik hedefine
yapıcı ve somut katkısı,
tartışmalı bir hal almaya
başladı
Melih Özsoz*

Yayın Adı Bloomberg Businessweek Türkiye
Referans No 41792254
Renk Renkli

Yayın Tarihi 05.10.2014
Etki Tarafsız
STxCM 141,67

Küpür Sayfa 2
Tiraj 17500
Sayfa 47

Yayın Adı Bloomberg Businessweek Türkiye **Yayın Tarihi** 05.10.2014
Referans No 41792254 **Etki** Tarafsız
Renk Renkli **STxCM** 138,33

Küpür Sayfa 3
Tiraj 17500
Sayfa 48

Avrupa Komisyonu Türkiye'ye ilişkin ilk İlerleme Raporu'nu 1998 yılında yayımladı. 57 sayfalık bu ilk rapor, 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'nde onaylandı ve Türkiye'ye AB adaylık sürecinin kapılarını açtı. Bu ilk rapor, Türkiye'ye AB adaylığının kapısını açarken, 2005 yılında ise Türkiye ile resmi müzakerelere başlandı. Türkiye, müzakerelerde 10 yılını geride bırakmaya yaklaşırken, bugüne kadar sadece 14 fasıl müzakerelere açıldı; yalnızca bir tanesi geçici olarak kapatılabildi. Oysaki Türkiye, Hırvatistan ile aynı gün üyelik müzakerelerine başlamıştı. Hırvatistan, Temmuz 2013 tarihinde üye oldu; Türkiye ise halen aday. Avrupa Komisyonu'nun 2014 yılı Türkiye İlerleme Raporu'nun yayımlanmasına ise sayılı günler kaldı. 2014 yılı raporu Komisyon'un Türkiye'ye ilişkin 17'nci ilerleme raporu olacak.

Hiç şüphesiz Avrupa perspektifi halen Türkiye için somut çıktılar üretebilen bir hedef; ancak Avrupa Komisyonu'nun İlerleme Raporları için aynı şeyi söylemek zor. Bugüne kadar Komisyon 16 raporluk bir külliyat ile Türkiye'deki ilerlemeyi değerlendirdi. Bu raporların toplam sayfa sayısı ise bin 706'yı buldu. Basit bir hesaplama Avrupa Komisyonu, bugüne kadar altı Lizbon Antlaşması büyüklüğünde Türkiye İlerleme Raporu hazırladı. Zaman içerisinde ilerleme raporları monotonlaştı, raporların içeriği siyasallaştı. Siyasi kriterlere yapılan vurgu, teknik kriterlere verilen önemin ötesine geçti. Bu da raporun neden yazıldığı, kim için yazıldığı sorularının, hatta raporun amacının her iki tarafta da daha fazla sorgulanır hale gelmesine neden oldu.

Yavaşlayan Türkiye-AB ilişkileri seyri gibi, bu raporların işlevine ilişkin soruların artması, rapora gelen tepkilerin de sertleşmesine neden olurken, geçen yıllarda Türkiye yine AB üyelik sürecinde bugüne kadar hiçbir aday ülkenin yapmadığını yaptı: Komisyon'a cevaben 2011 yılından itibaren kendi ilerleme raporunu yayımlamaya başladı. Bu da sorunun ve iletişim kopukluğunun bir göstergesi oldu.

Dünden bugüne, giderek monotonlaşan ve siyasallaşan ilerleme raporları ise, geçmişte ve şimdi olduğu gibi AB'nin aday ve potansiyel aday ülkelerdeki üyelik gidişatını analiz etmesi için kullandığı önemli, gerekli ve doğal bir araç. Ancak bu aracın Türkiye'nin AB üyelik hedefine olan yapıcı ve somut katkısı, günden güne daha çok tartışılabilir bir hal almaya başladı. Öyle ki mevcut raporların yapısı itibarıyla Türkiye gibi uzun yıllardır AB ile ilişkide olan bir ülkenin müzakere sürecini değerlendirmek için yeterli olmadığını düşünmek mümkün.

İşte bu noktadan hareketle Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'ye ilişkin 17'nci ilerleme raporunun hemen öncesinde, geçmiş 16 raporu sizler için mercek altına aldık. Geçen 16 yılın raporlarına bakılarak 17'nci raporunu öngörmenin çok da zor olmadığı bir ortamda, Avrupa Komisyonu'nun ilerleme raporlarını; bu raporların nasıl, neden ve kim için yazıldıklarını ve Türkiye'nin Avrupa Komisyonu İlerleme Raporları tarihçesine bakıyoruz.

2014 TÜRKİYE İLERLEME RAPORU NEDEN FARKLI?

İç siyasette Türkiye'nin genel seçimler ve Cumhurbaşkanlığı seçimleriyle; Avrupa'nın da Parlamento, Komisyon Başkanlığı, Konsey Başkanlığı ve Dışişleri ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi seçimleriyle meşgul olduğu; dış siyasette Türkiye'nin Suriye, İsrail ve Kuzey Irak, Avrupa'nın da Rusya - Ukrayna krizine mesai harcadığı 2014 yılında, Komisyon'un 17'nci Türkiye İlerleme Raporu, aslında oldukça dikkat çekici bir özelliğe sahip.

2014 Türkiye İlerleme Raporu, iki dönem üst üste, neredeyse 10 yıldır Komisyon Başkanlığı yapan Barroso ve Komisyon kabinesinin son Türkiye İlerleme Raporu olma özelliği taşıyor. Haliyle bu rapor, 2010 yılından bu yana Genişleme Komisyon Üyesi Füle'nin de son Türkiye İlerleme Raporu. Daha kritik olan ise bu rapor, yeni Komisyon Başkanı Juncker ile Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Üye olarak atadığı Avusturyalı Johannes Hahn için, önümüzdeki beş yıl, hem referans niteliğinde, hem de yol gösterici bir özelliğe sahip olacak. Juncker'in "önümüzdeki beş yıl genişleme olmayacak" sözleri hatırlandığında, bu raporun önemi daha fazla artıyor.

İLERLEME RAPORU NEDİR? NASIL HAZIRLANIR?

İlerleme raporları, hiç şüphesiz başarıları yıllar geçtikçe daha tartışılabilir hale gelen AB Genişleme Politikası'nın en kritik araçlarından bir tanesi.

Avrupa Komisyonu, her yıl düzenli olarak yayımladığı Genişleme Paketi (Enlargement Package) ile AB'nin genel genişleme stratejisini değerlendirirken, genişleme kapsamında aday ve potansiyel aday ülkelerdeki ilerlemeye ilişkin yayımladığı raporlarla, bir yıl boyunca bu ülkeler tarafından üyelik müzakerelerinde kat edilen ilerlemeyi ele alıyor. Bu çerçevede ilerleme raporları, aday veya potansiyel aday ülkenin talebine bağlı olmaksızın, yılda bir kez olmak üzere, müzakere süreci tamamlanmaya kadar, Avrupa Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanıyor.

Üyelik hazırlanan aday ülkede kaydedilen gelişmelerin, katılım öncesi stratejinin bir parçası olarak düzenli şekilde Konsey'e ve AP'ye raporlanması amacıyla yazılan ilerleme raporlarının hazırlık sürecinde Komisyon, çok sayıda bilgi kaynağından yararlanıyor. Bunların içerisinde en önemlisini, aday ülkenin üyelik için yürüttüğü hazırlıklar konusunda kaydedilen ilerlemeye ilişkin verdiğimiz bilgiler oluşturuyor. Ayrıca Ortaklık Anlaşmaları ve AB müktesebatının üstlenilebilmesine ilişkin ulusal programlar kapsamında sağlanan bilgiler ve bazı alanlarda aday ülkelerin idari kapasitelerinin değerlendirilmesi kapsamında verilmiş uzman görüşleri, Konsey görüşleri, AP raporları, ilke kararları da, ilerleme raporunun hazırlanmasında dikkate alınıyor. Genişleme Genel Müdürlüğü ayrıca, raporun tarafsızlığını ve eksiksizliğini güvence altına almak amacıyla, Avrupa Konseyi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) gibi uluslararası örgütlerin, AB'nin diğer kurum ve ajanslarının, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası gibi uluslararası mali kuruluşların ve çeşitli sivil toplum örgütlerinin de görüş ve değerlendirmelerini dikkate alıyor.

Hiç şüphesiz ilerleme raporlarının hazırlanmasında Avrupa Komisyonu, aday ülkeler tarafından hazırlanmış diğer kaynaklara da referans veriyor. Bu çerçevede, Türkiye gibi AB'ye aday tüm ülkeler için oldukça önemli bir yere sahip bir diğer kaynak ise Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB). Adaylığı resmen kabul edilen her ülke için Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve Konsey tarafından onaylandıktan sonra, AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanan KOB, AB müktesebatının bir parçası. Bu özelliği ile KOB, aday ülkeler için bir tür yol haritası. Bu belgede, üyelik için alınması gereken önlemler, kısa ve orta vadeli öncelikler şeklinde, siyasi kriterler, ekonomik kriterler ve AB müktesebatına uyum başlıkları altında sıralanır. Ayrıca, söz konusu belgede AB'nin mali yardımlarına ilişkin hususlar da yer alır.

Bağlayıcı bir hüküm olmamakla beraber, Komisyon tarafından hazırlanan KOB'a karşılık olarak aday ülkeler bir Ulusal Program (UP) hazırlar. Aday ülkede gerekli mevzuat uyumunun hangi ku-

Yayın Adı Bloomberg Businessweek Türkiye
Referans No 41792254
Renk Renkli

Yayın Tarihi 05.10.2014
Etki Tarafsız
STxCM 140,28

Küpür Sayfa 4
Tiraj 17500
Sayfa 49

rumlar tarafından, hangi vadelerde, nasıl bir kurumsal yapılanma çerçevesinde ve hangi mali kaynaklar kullanılarak yapılacağı UP'ta detaylı olarak verilir.

Komisyon'un ilerleme raporları hazırlığında dikkate aldığı bir diğer kaynak ise Müzakere Çerçeve Belgesi (MÇB). MÇB, müzakere sürecinin en temel belgesi olup, katılım müzakerelerine ilişkin ilkeleri, esasları, usulleri ve müzakere fasıllarını belirlemektedir.

15 YIL,
21 ÜLKE,
152 RAPOR

Avrupa Komisyonu ilk ilerleme raporunu 1998 yılında, 10 Merkez ve Doğu Avrupa Ülkesi (MDAÜ), GKRY ve Türkiye için yayımlamıştır. 1998 yılından 2013 yılına kadar geçen 15 yıllık sürede Komisyon, 21 farklı ülke için 152 ayrı ilerleme raporu kaleme almıştır.

Komisyon'un en fazla ilerleme raporu yayımladığı ülke, Türkiye'dir (16 rapor). Türkiye'yi 8'er rapor ile Arnavutluk, Bosna-Hersek, Makedonya, Kosova, Karadağ, Bulgaristan ve Romanya izlemektedir. Basit bir hesapla, Türkiye'ye ilişkin hazırlanan ilerleme raporu sayısı, en yakın takipçileri olan 5 Batı Balkan ülkesi ve 2007 yılında Birlik üyesi olan Bulgaristan ve Romanya'nın tam iki katıdır. Ayrıca hâlihazırda Türkiye, bugüne kadar AB'ye katılmak isteyen ülkeler arasında, üyelik başvurusu ile (1987) müzakere sürecinin başlatılması arasındaki sürecin (2005) en uzun olduğu ülkedir.

DÜNDEN
BUGÜNE
TÜRKİYE
İLERLEME
RAPORLARI

Üyelik başvurusu ile müzakerelerin başlaması arasındaki sürenin en uzun olduğu aday ülke Türkiye, ayrıca Avrupa Komisyonu'nun üzerine en fazla ilerleme raporu yayımladığı ülke. Haziran 1998 yılında yapılan Cardiff Zirvesi'nde Avrupa Komisyonu'nun,

Türkiye - AT Ortaklık Anlaşması'nın 28'inci Maddesi ve Aralık 1997 Lüksemburg Zirvesi sonuçlarına dayanan bir rapor sunacağı açıklanmıştır. Komisyon işte bu ilk Türkiye'ye ilişkin ilerleme raporunu, diğer aday ülkelerin ilerleme raporları ile birlikte Ekim 1998 tarihinde yayımlamış ve Konsey'e sunmuştur. Bu rapor ile birlikte, Aralık 1999 tarihinde Türkiye'nin adaylığı resmen onaylanmıştır. Dolayısıyla 1998 tarihli ilk Türkiye İlerleme Raporu, Tür-

kiye'ye AB adaylığının kapısını açan rapor olmuştur.

Ne yazık ki, ilk rapordan sonra yayımlanan 15 raporun hiçbiri, 1999 yılında çıkılan yolda nihai hedef olan AB üyeliğine ulaşılmasını sağlayamadı. Hal böyle olunca da Komisyon'un Türkiye ilerleme raporlarının sayfa sayısı arttıkça arttı ve Türkiye, üzerinde en fazla sayfa rapor yazılan aday ülke oldu. Bugüne kadar Türkiye'ye ilişkin yayımlanan 16 ilerleme raporunun toplam sayfa sayısı bin 706 (Komisyon tarafından yayımlanan format itibarıyla). Hiç şüphesiz tüm AB kurumlarının günde binlerce sayfalık içerik ürettiği düşünülüğünde bu rakam, oldukça az. Ancak AB Anayasası'nın kısa bir versiyonu olarak kabul edebileceğimiz ve AB'nin geleceğini şekillendirmesi bakımından son derece önemli olan Lizbon Antlaşması'nın 271 sayfa olduğu düşünülürse, bugüne kadar Avrupa Komisyonu'nun neredeyse altı Lizbon Antlaşması büyüklüğünde Türkiye'ye ilişkin ilerleme raporu ürettiğini söylemek de yanlış olmaz.

NEYİN
İLERLEMESİ?
SİYASALLAŞAN
İLERLEME
RAPORLARI

Komisyon Türkiye raporlarının dünü ve bugünününde, yıllar itibarıyla raporların sayfa sayıları dikkate alındığında ortaya ilginç bir tablo çıkıyor. 1998 yılında yayımlanan ilk rapor 57 sayfaydı. Bu rapor, Türkiye'ye ilişkin hazırlanan en kısa rapordur.

Takip eden yıllarda sayfa sayısı sürekli arttı; 2004 yılına gelindiğinde 187 sayfa ile rapor rekor kırdı. Bu rapor, Komisyon'un en uzun ve en kapsamlı Türkiye raporu olarak kayıtlara geçti. 2001-2005 yılları arasında yüz sayfanın üzerinde hazırlanan ilerleme raporlarının sayfa sayıları, bu tarihten sonra düşüşe geçti ve 2013 Türkiye İlerleme Raporu, 87 sayfa olarak yayımlandı.

16 yıllık Türkiye ilerleme raporları külliyatında, raporların sayfa sayısı düşerken, siyasi kriterler bölümünün ağırlığının giderek arttığı görülüyor

Yıllar itibarıyla ilerleme raporlarının sayfa sayılarındaki dalgalanmanın Türkiye - AB üyelik müzakerelerinin seyri ile benzerlik gösterdiğini söylemek mümkün. Öyle ki müzakerelerin açılması ->

Yayın Adı Bloomberg Businessweek Türkiye **Yayın Tarihi** 05.10.2014
Referans No 41792254 **Etki** Tarafsız
Renk Renkli **STxCM** 136,11

Küpür Sayfa 5
Tiraj 17500
Sayfa 50

yayımlanan raporlar, sayfa sayıları ile dikkat çekiyor. 2010 yılından sonra ise, yine Türkiye - AB üyelik müzakere sürecindeki yavaşlama, hatta durağanlığa paralel olarak raporların sayfa sayıları da hızla azalıyor.

Türkiye'nin 16 ilerleme raporuna ilişkin daha ilginç bir veri, rapor içerisinde yer verilen siyasi kriterlerin zaman içerisinde ağırlığını daha fazla hissettirmesi. 16 yıllık Türkiye ilerleme raporları külliyatında, raporların sayfa sayısı düşerken, siyasi kriterler bölümünün ağırlığının giderek arttığı görülüyor. Hiç şüphesiz bunun en önemli sebeplerinden bir tanesi, zaman içerisinde Avrupa Komisyonu tarafından siyasi alanda Türkiye'de yaşanan aksaklıklara daha detaylı yer verilmesinden kaynaklanıyor. Özellikle de müzakerelerin başladığı 2005 yılından 2013 yılına kadar, siyasi kriterler raporlarda giderek daha fazla yer kazanırken, 2011 Türkiye İlerleme Raporu, raporun genelinde yüzde 36'sına sahip olan siyasi kriterler bölümü ile siyasi kriterlere en fazla atıfta bulunan rapor oluyor.

Ştefan Füle'nin Genişlemeden Sorumlu Komisyon Üyeliği sırasında siyasi kriterlerin ilerleme raporlarındaki ağırlığı ise oldukça dikkat çekici. Füle döneminde Türkiye'ye ilişkin hazırlanan tüm raporlarda siyasi kriterler bölümünün, raporun genelinde yüzde 30'undan fazlasını oluşturduğu açık bir şekilde görülüyor. İşte ilerleme raporlarının giderek siyasallaştığı böyle bir grafikte, "Bu raporlar neyin ilerlemesini ölçüyor?" sorusu akıllara geliyor.

İLERLEME RAPORLARININ DENGESİZLİK SORUNU

Siyasi olarak ağırlığı artan Türkiye İlerleme Raporları, son yıllarda rapora ilişkin Türkiye tarafından sıklıkla dile getirilen, denge sorununu kanıtlan nitelikte.

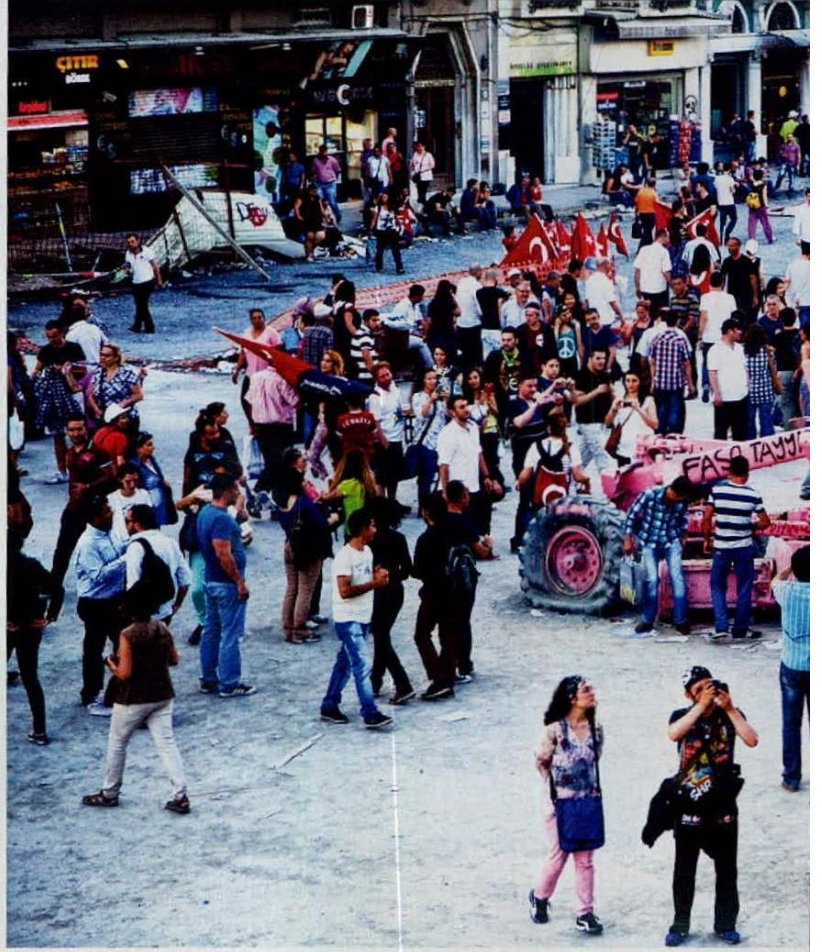
Giderek artan bir şekilde siyasi kriterler bölümüne yapılan vurgu, her iki tarafta da ilerleme raporlarının monotonlaşan bir çerçevede değerlendirilmesine neden oluyor. Hal böyle olunca da Komisyon'un Türkiye İlerleme Raporları, temel hedefinden şaşan, dengeli veya dengesiz gibi tek cümleyle indirgenen bir çerçevede değerlendirilmeye çalışılıyor.

Raporlardaki bu denge sorunu, doğal olarak taraflar arasında sürtüşmeleri ve restleşmeleri tetikliyor. Raporun genelini göz ardı edip, siyasi kriterler üzerinden Türkiye - AB ilişkilerinin son bir yılını değerlendirme çabası, özellikle Türkiye tarafında raporun tarafsızlığına ve öznelliğine gölge düşürüyor. Bunun en çarpıcı örneği, 2010 - 2013 yılları arasında yayımlanan son 4 Türkiye İlerleme Raporu'na Türkiye'den verilen tepkiler.

Raporlardaki siyasi içeriğin artması, aday ülkelerde rapora olan inancın, hatta Türkiye'nin AB üyeliği perspektifinin daha fazla sorgulanmasına neden oluyor. İlerleme raporlarının temel işlevi sorgulanır hale gelirken raporların faturası, 50 yıl aşkın bir süredir devam eden Türkiye-AB ilişkilerine kesiliyor.

Bu anlamda 2012 yılı Türkiye İlerleme Raporu'nun başına gelenler, bir hayli düşündürücü. Hatırlanacağı üzere, TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu, raporun açıklandığı gün katıldığı bir canlı yayında, "AB'nin sonu hüsrana. Bu Birlik dağılır. AB'nin hazırladığı bu rapor, rezil bir rapor" demiş ve 2012 Türkiye İlerleme Raporu'nu atmıştı.

Aynı rapora ilişkin bir gazetecinin sorularını yanıtlayan Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu Eşbaşkanı Hélène Flautre ise "(...) yapmayın, neyin ilerlemesinden bahsediyorsunuz?" diyerek rapora ilişkin tepkisini göstermişti.

KİM İÇİN RAPORLANIYOR?

Son döneme ait ilerleme raporları, sadece taraflar arasında restleşmeyi körüklemekle de kalmıyor. Raporun kayan dengesi, haliyle raporun temel amacı olan, aday veya potansiyel aday ülkede AB üyelik müzakereleri sürecindeki iler-

lemenin değerlendirilmesini de gölgede bırakıyor. Raporlarda ölçülenin, değerlendirilenin ne olduğunu anlamak güçleşiyor. Siyasi süreç mi değerlendiriliyor, teknik müzakereler mi? Rapor, isminin de öngördüğü üzere ilerlemeyi mi ölçüyor, sadece eleştiri mi getiriyor? Hiç şüphesiz bu, müzakerelerdeki teknik sürecin göz ardı edilmesine, hatta unutulmasına neden oluyor.

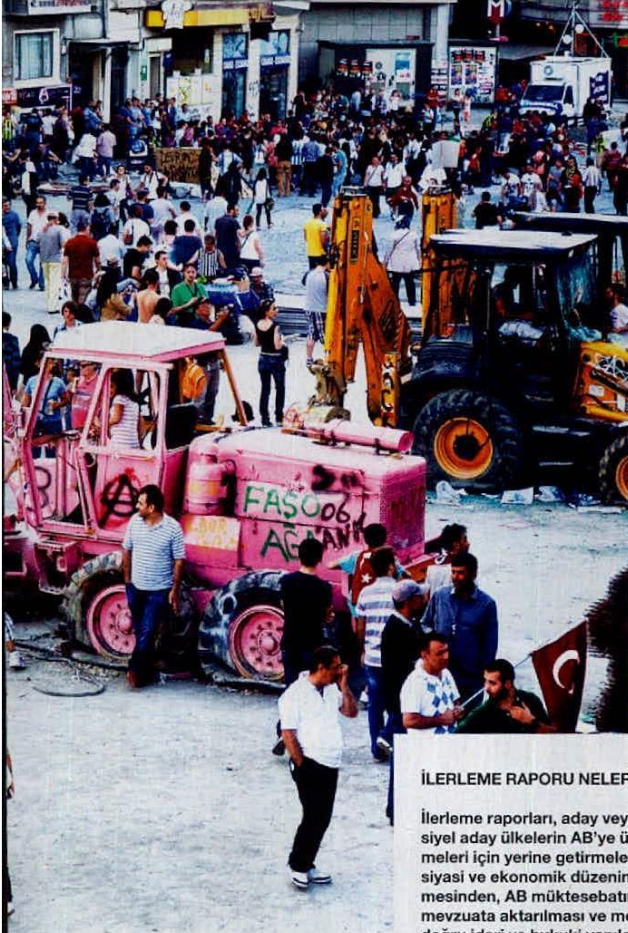
Bu noktada Avrupa Komisyonu'nun ilerleme raporlarını neden yazdığını ve bu raporları kimlerin okuduğunu tekrar hatırlamakta yarar var.

AB Genişleme Politikası'nın en temel araçlarından biri olan İlerleme Raporları, Komisyon tarafından aday ülkelerdeki ilerlemenin değerlendirilebilmesi için referans noktalarını (points of reference) içeren bir belge. Dolayısıyla ilerleme raporu özünde, isminden de anlaşılacağı üzere eleştiriye değil, mevcut durumun değerlendirilmesini ve geçmiş durum ile mukayesesini barındırmakta. Mukayese sonucu ise ileriye gidiş olabileceği gibi, geriye gidiş de içerebiliyor. Bu özelliği ile ilerleme raporlarının temel hedefleri:

- Aday veya potansiyel aday ülkeleri AB üyeliği hedefine yakınlılaştırarak;
- Bu ülkeleri, AB üyeliği perspektifinde dönüştürmek;
- Bu ülkelerin yöneticiler ve kamuoylarına daha ileri reform adımları için ilham vermek ve
- Bu ülkeleri AB üyeliği yolunda cesaretlendirmek olarak ortaya çıkıyor.

Yayın Adı Bloomberg Businessweek Türkiye **Yayın Tarihi** 05.10.2014
Referans No 41792254 **Etki** Tarafsız
Renk Renkli **STxCM** 138,89

Küpür Sayfa 6
Tiraj 17500
Sayfa 51

İLERLEME RAPORU NELERİ KAPSAR?

İlerleme raporları, aday veya potansiyel aday ülkelerin AB'ye üye olabilmeleri için yerine getirmeleri gereken, siyasi ve ekonomik düzenin liberalleşmesinden, AB müktesebatının ulusal mevzuata aktarılması ve mevzuatın doğru idari ve hukuki yapılar aracılığıyla etkin bir şekilde uygulanmasına kadar olan kuralların; başka bir deyişle Haziran 1993 tarihinde Kopenhag'da gerçekleştirilen AB Zirvesi'nde, AB'ye katılmak isteyen ülkelerin üyelik öncesinde yerine getirmelerine karar verilen kriterler olan, Kopenhag Kriterleri'nin değerlendirildiği raporlardır. İlerleme raporları kapsamında;

- Aday ülke ile AB arasında son bir yılda meydana gelen gelişmeler, Ortaklık Anlaşması çerçevesinde ele alınmakta;

- Siyasi gelişmeler ve mevcut durum 1993 tarihli Kopenhag Zirvesi'nde belirlenmiş olan demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıkların korunmasından oluşan siyasi kriterler çerçevesinde değerlendirilmekte;

- Ekonomik durum ve mevcut gelişmeler, yine Kopenhag Zirvesi'nde belirlenmiş olan, işleyen bir piyasa ekonomisinin varlığı, Birlik bünyesindeki rekabet ve piyasa güçleriyle baş edebilme kapasitesinden oluşan ekonomik kriterler çerçevesinde incelenmekte;

- Aday ülkenin Antlaşmalar, ikincil mevzuat ve Birlik politikalarında ortaya koyulan AB müktesebatını üstlenebilme kapasitesi değerlendirilmektedir.

İşte bu ana hatlar çerçevesinde Avrupa Komisyonu, Genişleme Genel Müdürlüğü'nün kurulduğu 1998 yılından bugüne, 21 ülke için 152 ilerleme raporu hazırlanmıştır. 1998'den 2005 yılına raporlar "Regular Report" (Düzenli Rapor) başlığıyla yayımlanırken, bu tarihten sonraki raporlarda "Progress Report" (İlerleme Raporu) başlığı kullanılmaya başlanmıştır.

de Avrupa Komisyonu ilerleme raporları, ülkeler arasında rekabeti artırmış, AB dış politikasında yumuşak gücün kullanılmasına iyi bir örnek oluşturmuştur.

TÜRKİYE'NİN AVRUPA KOMİSYONU İLERLEME RAPORLARI İLE İMTİHANI

Ne yazık ki, Avrupa Komisyonu'nun en fazla ilerleme raporu yazdığı ülke Türkiye için, özellikle son yıllarda, raporların sahip olması gereken yakınlaştırma, dönüştürme, ilham verme ve cesaretlendirme özelliklerini taşıdığı söylemek bir hayli güç. Teknik sürecin unutulduğu, giderek monotonlaşan ve siyasete yakınlaştırmak yerine, sürece olumlu ve yapıcı bir etkisi olmadığını görmek de mümkün. Adaylığın ilk beş yılında 12 faslım, son dört yılında ise sadece iki faslım müzakerelere açılmış olması bunun en çarpıcı örneği.

Teknik müzakerelerdeki bu durgunluğa rağmen Türkiye'nin AB üyelik müzakerelerine halen devam ediyor olması ise, Avrupa perspektifinin Türkiye için halen somut çıktılar ürettiğinin; ancak ilerleme raporlarının benzer somut çıktıları yaratmaktan uzak olduğunun bir göstergesi.

Hal böyle olunca Komisyon'un ilerleme raporları, hem Türkiye, hem de Avrupa tarafından siyasilerin, ilgili kurumların, kamuoylarının ve medyanın çok da fazla ilgi göstermediği, uyandırdığı heyecanın azaldığı belgeler haline dönüşüyor. Raporu dikkatle beklemesi gereken taraflar da, teknik sürece ilişkin Komisyon'un bir yıl önce söylediklerini tekrarladığı, siyasi olarak ise eleştirinin dozunu artırdığı raporlara çok fazla itibar göstermiyor.

YENİ NESİL BİR İLERLEME RAPORU MÜMKÜN MÜ?

Aday ülke Türkiye için ilerleme raporlarının üyelik müzakerelerine etkisi tartışılırken, hiç şüphesiz akıllara 16 yıldır formatı değişmeyen bu raporlara ilişkin bir soru takılıyor: Yeni nesil bir ilerleme raporu mümkün mü?

Siyasallığı artan bir çerçevede Türkiye - AB üyelik sürecinin değerlendirildiği ilerleme raporları, Türkiye'nin AB üyelik hedefi için gerekli olan yapıcı ve etkin önerileri üretmekte yetersiz kalıyor. Bu noktada, AB'nin aday ülke Türkiye'deki gidişatı analiz etmesi ne kadar önemli, gerekli ve doğal ise, Türkiye'nin bu analizden yapıcı ve etkin sonuçlar çıkarması ve bunu beklemesi de bir o kadar doğal. Bu çerçevede, raporların hazırlayıcısı Avrupa Komisyonu'nun ve raporların birincil değerlendiricisi Türkiye'nin bakış açılarını değiştirmeye, dolayısıyla da Türkiye - AB ilişkilerinde ilerleme raporlarının süregelen monotonluğunun ötesine geçmeye ihtiyacı var.

Bu noktada, "Yeni nesil bir ilerleme raporu mümkün mü?" sorusuna verilecek yanıt, muhtemel yeni nesil bir ilerleme raporunun çıktılarının özelliklerine bağlı. Eğer yeni nesil bir ilerleme raporu, taraflara somut ve görünür çıktılar sunabilirse, hiç şüphesiz bu, Türkiye'nin AB ile olan ilişkilerinde de önemli bir açılım beraberinde getirecektir. Bu noktada özellikle Avrupa Komisyonu'nun en azından kendisine, şu iki soruyu sorması gerekiyor:

Soru 1: "Geçen 16 yılda yazılan bin 706 sayfalık ilerleme raporu doğru kullanılsaydı, Türkiye bugün AB üyesi olmaz mıydı?"

Soru 2: "Avrupa Komisyonu daha kaç yıl Türkiye için bu ilerleme raporlarını yazmaya devam edecek?"

*İKV Genel Sekreter Yardımcısı ve Araştırma Müdürü